

www.e-rara.ch

**Frederici Spanhemii F. Controversiarum De Religione Cum Dissidentibus
Hodie Christianis, Prolixè & cum Judæis, Elenchus Historico-Theologicus**

Spanheim, Friedrich

Basileæ, 1719

Universitätsbibliothek Basel

Shelf Mark: UBH FB* VI 22

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-100667>

Præcipuæ Controversæ Cum Arminianis, Ac Remonstrantibus Hodiernis

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

PRÆCIPUÆ CONTROVERSIAE
CUM
ARMINIANIS,
AC
REMONSTRANTIBUS
HODIERNIS.

Protheoria brevis Historica.

Primordia infelici Schismati fuere in ipso Bataviae oculo, non diu postea-quam inferri in has oras spargique clanculum cepisset Socinianum virus, missis hunc in finem ad Belgas *Christophoro Ostorodo*, Goslariensi Saxone, & *Andreâ Voidovio* Polono, disseminaturis scripta periculosissima, & MSS. illa quidem, deferenda ad Magistratum, sub finem Seculi superioris. Ac quamvis prudentiâ & pietate Celsissimorum Ordinum, prævio Judicio Theologorum Leydensium, Fr. Junii, Lucae Trelocatii, & Fr Gomari, cum exacti Belgio Auctores, tum traditæ flammis fuissent seductrices Chartæ, A. 1598. hinc tamen, (ut accidit) occasio ingeniis ad res novas propensis nata, si non in Capite de *Trinitate*, aut *Satisfactione*, saltem in Capitibus aliis, permittendi sibi liberiùs disquirendi, dehinc innovandi, licentiam. Nec enim infimum locum inter

Quæ præ-
cellerint
Schisma.

Socini scripta & placita sibi vendicabant, quæ illæ recoxit ex Pelagii Disciplinâ, in Articulis de *Prædestinatione*, *Libero Arbitrio*, *Justificatione coram Deo* (cujus causa sit *fides*, seu *obediencia* mandatorum) & annexis : Editâ Disputatione in Caput VII. Epist. ad Romanos, C. 1583. sub nomine Prosperi Dyfidæi, & paulò antè, Anno 1578. editis, cum *Præfatione* sua, Sebastiani Castalionis *Dialogis*, de *Prædestinat.* *Electiōe*, *Lib. Arbitrio*, *Fide*, sub nomine Felisis Turpionis Urbevetani, vertendis in Belgicum Idioma, & Goudanâ in Urbe recudendis. Obstetricati tunc in Belgio fuere, editione ac translatione in Belgicum sermonem, *Theodorus Kemp*, *Theodorus Koornbert.* ac si qui alii. Hinc passim Leydæ, Dordraci, Goudæ, Hornæ, & apud Frisios (quâ de re Belgarum Ecclesiastici Annales) surgere turbones publicæ tranquillitatis, qui de *Prædestinatione*, de *Peccato Originis*, aliisque vel ad *Doctrinam* spectantibus, vel ad *Disciplinam*, moverent litigia.

Jac. Arminius.

Inter eos verò qui damnatas pridem in *Pelagio*, *Cælestio*, dein in *Massiliensibus*, tum in *Adversariis Godeschalci Seculo IX.* de quo fuisse nostra *Introd. Historica Tomo II.*) Controuersias de *Prædestinatione* & annexis Capitibus, retractandas ac subtiliùs excutiendas, certè examinandas ab ovo, censuerunt, fuit *Jacobus Arminius*, Veteraquinas Hollandus. Vir cæterò multæ doctrinæ, mansuetique ingenii,

genii, excitandi peregrinatione Helvetiâ, Genevenfi, Italicâ, ab An. 1582. Sed acuminis nimii, liberiorisque judicii, oris, calami, obtentu indagandæ veritatis. Undè is ad Uytenbogardum, A. 1597. *Demersa est veritas, etiam Theologica, in puteo profundo, &c. Utinam Deus veritatis illam aliquando, ad animi mei tranquillitatem, invenire concedat!* Docent quæ jam Professionem Leydensem præcesserant: Concionēs Amstelodamenses in Caput VII. & IX. ad Romanos; Arminii sententia, nec illo Cap. de homine Regenito, nec istode Prædestinatione agi, quo de argumento Bezam Genevæ docentem audiverat; hinc dissidia & accusationes in eum motæ; collationes cum Franc. Junio habitæ? injeſtiq; tandem vocationi obices, quum eodem Junio è vivis sublato A. 1602. sufficiens decerneretur. Quod factum tamen est, promovente præcæteris Joh. Uytenbogardo, An. 1603. Amstelodamensi tùm statione ab Arminio relicta. Undè mox cum Francisco Gomaro, Collegâ suo, Viro Clariss, certamina; hinc querelæ variæ; tandem & illæ utriusque Synodi Hollandicæ; quin Articuli xxxi. excerpti, quibus *επεροδείξαι* postularetur, editâ ad eos *Apologiâ & Responsione* Arminii. Vivere desiit Anno 1609. Octobri mense, laudandus P. Bertio Oratione parentali, & relicturus Uytenbogardis, Borriis, Grevinchoviis, Corvinis, Grotiis, Vorstiiis, Episcopis, aliisque ejus Societatis Viris, ingens sui desiderium.

Concepti
Schismatis
natales, in-
crementum.

Quamvis à Jacobo Arminio deinceps *Arminianorum* nomen, ac mali initia, ipsum tamen Schisma, malique incrementa, ut fieri affuevit, mox alios post Arminium Auctores habuerunt. Nempè Anno 1610. Ab Arminii *modòs*, & qui multa in Confessione Belgica, ac Catecheli Palatinâ, *revideri ac recenseri* vel-
lent, oblata est Præpotent. Hollandiæ Ordini-
bus *Remonstrantia*, quam vocarunt, seu Li-
bellus supplex, cujus hæc præcipuè capita.
1. Ut *recognosceretur* Confessio & Catechesis
additis rei causis, & petitionis apologiâ. 2. In
specie ut sua sibi sententia permitteretur, cir-
ca *Articulos* v. ibidem expressos. 3. Ut inter-
eà, donec *liber* de hisce *Conventus* haberetur,
iub illustr. Ordinum *prope dicitur*, *Fratres se invi-*
cem in dilectione & pace ferrent ac tolerarent,
concessâ prophetandi libertate, innovandi-
que in doctrinæ tùm ventilatis Capitibus.
Hinc opposita à sex delegatis Pastoribus, Ha-
gam deputatis, A. 1611. nomine reliquorum
qui cum Calvino, Bezâ, & Orthodoxis senti-
rent, *Contra-Remonstrantia* fuit; Et indè no-
mina *Remonstrantium*, & *Contra-Remonstran-*
tium. Mox *Collatio Hagienfis* excepit, super Ar-
ticolis v. eodem Anno 1611. inter utriusque
partis *theologos* Theologos, sed malum ex-
asperatura.

Instrumen-
ta duo præ-
cipua.

Accesserunt obfirmando Schismati, augen-
disque dissidiis, ex Theologis quidem, duo
præ cæteris instrumenta, par Virorum cæterâ
in-

inclytum: 1. *Conradus Vorstius*, Colonienſis, natus A. 1569. ex Steinfurtenſi Professore designatus Arminio Successor, A. 1610. Sed tandem professione Leydenſi prohibendus, urgente Jacobo Anglorum Rege, ob ſua de Deo & *Attributis* iteratò vulgata, cum *Exegeſi*, & ob ſuſpicionem *Socinianismi*. Vocatus ſcilicet Vorſtius fuerat, indubiè Socino ſatis exploratus, A. 1600 à Fratribus Polonis, Lublini (ubi & Smalcus docuit) in Synodo congregatis, ad Gymnaſium Luclavianum, in Provincià Cracoviènſi, ſed Steinfurti hæſurus. Hinc *Socinianismi* idem accusatus jam A. 1598. ab Heidelbergensibus Theologis; qui etiam ad *amicos ſcriberet*, ſe ex Socinianorum Libris *demum didiciſſe Theologiam*, ut ibidem David Paræus Vorſtio exprobrat, *Epiſt.* xxvii. inter Eccleſiaſticas Amſtelodamenſes. Mortuus idem eſt A. 1622. Tonningæ, Slefvicenſis Holſatiæ Emporio, variâ jaſtatus fortunâ. 2. *Simon Epiſcopius*, Amſtelodamenſis, qui in Collatione Hagienſi publica dederat ingenii ſui, acuminis, doctrinæ ſpecimina, Arminioque familiaris fuerat; tandem præficiendus Cathedræ Leydenſi, favore Nobiliſſ. Curatorum, An. 1612. Poſtquàm nempe Franc. Gomarus valedixiſſet illi ſtationi, Collegâ Epiſcopii Johanne Polyanto, mitiſſimi ingenii Viro. Ab iſtis præcipuè, Vorſtio & Epiſcopio, vulnus in majus diductum, conjungendis cum iis animorum ſtudiorumque conſenſione *Uytenbogardo*, Ber-

*tio, Venatore, Grewinckhovia, Goulartio, Poppio, Corvino, aliis, in vulgus Batavum notis. Et Uytenbogardus quidem magnà præ cæteris auctoritate Vir fuit, pari facundia, Hagienſis Paſtor, promotor Arminii, Episcopii, Vorſtii: Cujus magna pro cauſâ Remonſtrant. certamina, & ſcripta plurima, quorum Catalogus, ad calcem *Hiſtoriæ*, quam ſcripſit, *Eccleſiaſtica*; inſenſiſſimus idem Hommio, Luſiberto, Triglandio, Leydenſibus, &c.*

Synodus
Dordrac.

Nec Schiſmati remedium in Synodo *Dordracenâ* fuit, A. 1618. & 1619. quantumvis legitimum in modum coactâ, ex Viris toto penè Orbe Reformato hunc in finem acciſis, etiam ex Angliâ ſubmiſſis, ſed animo præſentibus Gallis, qui corpore eſſe non potuerunt: Adeo ut ad *Oecumenicas* veteres, ſeu *Generales* Synodos, proximè acceſſerit. Cujus Synodi *Hiſtoria*, & eorum quæ Synodum præceſſerunt, ex Actis ipsis, & vulgatis ejus temporis Documentis, (nec Remonſtrantium illis) ſpeciatiim ex Jac. Triglandii, Leydenſis Theologi meritiſſimi, *Hiſt. Eccleſiaſticâ*, turiffimè repetatur. Sedebat autem fixum immotumque penes Remonſtrantes, non acquieſcere Synodi legitimo ordinatoque judicio, nec ſententiam retractare; moras interpoſituros, & ad *Oecumenicam* provocaturos Synodum. Undè in partes ab iis itum, & Synodus Synodo, Acta Actis oppoſita, ut docent *Acta Synodalia Remonſtrantium*, Hardervvici impreſſa, A. 1620.

&

& eorundem vulgatæ *Epistolæ*, Ecclesiasticæ & Theologicæ.

Postquàm secessum amârunt ità Remonstrantes, & Dordracenorum iudicium firmatum fuit à summâ Potestate, obligans saltem in foro externo, & Ecclesiastico, unionis servandæ causâ (nec aliter in foro interno & Conscientiâ, quàm ob suum cum Scriptura consensum) in segreges Cœtus à Pastoribus Remonstrantibus itum, Sed verò editâ per Episcopium *Confessione Fidei*, hinc *Apologiâ* ejusdem, seu Examine Censuræ Leydensium, adoptatisque passim Socini, Crellii, Vorstii, dogmatibus, saltem pigmento quodam incrustatis (ut infrâ liquet ex *Controversiarum* cum Remonstr. classe alterâ) Schisma in Hæresim tandem abiturum fuit. Hinc de *Socinianismi crimine* sibi impacto, non semel Episcopus, quum adhuc Leydæ versaretur, antè Synodum Dordracenam. Nec verentur Sociniani suis adscribere *Conradum Vorstium*, per quem Socini & sequacium scripta fuere vulgata, cujus etiam Confessionem Fidei, de Deo & Filio ejus, manu moribundâ exaratam, laudat Bibliotheca Antitrinitariorum. Tùm & *Simonem Episcopium*, & hujus successorum *Stephanum Curcellæum*, suis vendicant Socini nepotes, illum A. 1643. hunc A. 1657. sublatos. Ac docuit experientia, & confirmat hodièque, Remonstrantes suas in Scholas & Ecclesias eos quoque admittere, qui à Reformatis segreges, aut per Disciplinæ leges

Anp
Schismatis,
& in Hæresim prolapsus.

leges expulsi, in Anti-Trinitaria castra, vel Pelagiana, aut cæteroquin adversa orthodoxæ & Catholicæ fidei, etiam scriptis suis secesserunt. Ità Socinianorum scripta varia, per eos emissâ in publicam lucem fuisse constat. Atque hinc *Novatorum, Vorstianorum, Sociniano-Remonstrantium*, appellationes exortæ, notiore Belgis nostris Historiâ, quàm ut reponi pluribus mereatur.

De hodiernis quibusdam judicium.

Hodie verò modus quandoque nullus est, in asserendo Socinismo, seu *indirecte*, laudatis commendatisque scriptis; seu etiam *directe*, in probatis Dogmatibus, & Scripturis S. Vet. ac Novi Test. (obtentu sensûs *literalis*) in Anti-Trinitariorum ac Rationalistarum sensum inflexis. Ut etiam Hugonis Grotii, viri aliàs incomparabilis, insignis quandoque præ his fuisse modestia videatur. Absit tamen, ut his implicemus, si qui in causâ de S. Trinitate, de verâ Deitate Christi, Filiatione verâ, verò in terris Sacerdotio, verò *ἀρχιερεως* ab eo persoluto, & Morre nostri loco susceptâ, (*Satisfactionis* adeò *re*, si non nomine) Socinismi notam ingenuè deprecantur. Quos inter censerî quoque voluit Arn. Poelenburgius, in suis contra Clariss. Hoornbekium, & apparuit nuper Philippus à Limburch, Vir Clariss. Quamvis in causâ *Justificationis* nostræ *per fidem*, & *imputatæ* Christi *justitiæ*, nonnulla ex Socino videri possint mutati, sed alia à Socino mente; Reformatorum veriùs sententia, quasi *fidem* separent ab

ope-

operibus fidei, vel iustitiam Christi imputatam, ab inhærente, in sensum alienum torta.

Cæterum variæ cum *Remonstrantibus* Controversiarum *Classes*, vel *gradus*, ac ferè *quatuor* constitui possunt. In *primâ* sunt eæ quæ ex Arminio profuerunt, ad famosos *quinque Articulos* revocatæ, quos intrâ nonnulli hodièque Remonstrantes, ferè consistunt: In cæteris suum nobiscum consensum, quoad magis essentialia, haud ægrè professi ac contestati; plurimi in Civili ordine, alii in quibus nec eruditionem, nec humanitatem desideres, & hos strictè *Arminianos* dixeris. Atque de horum tolerantia, & admissione ad Communionem Anti-Remonstrantium, diu litigatum est.

Controversiarum prima Classis.

In *alterâ* Classe sunt eæ Controversiæ quas imprimis *Conradus Vorstius* vel de suo, vel ex Socino invexit, & mox suas fecêre Remonstrantes, ob conjuncta studia, & communem quandam sortem: Protestato licet Vorstio (sed dùm spes illi fuit redintegrandæ pacis (suum in tribus Capitibus *Fundamentalibus*, putâ de S. Trinitate, Deitate Christi Θεαὶ ὁπάρη, & veritate Satisfactionis, cum Orthodoxis consensum, quibus propriâ manu aliquando subscripsit. Et Vorstii damnatos à Palatinis, Anglis, Belgis, errores, tum & illos *Episcopii, Bertii, Venatoris*, aliorumque sigillatim recensuit. secundum capita Confessionis Belgicæ, Festus Hommius vir Clariss. A. 1618. ac notârunt Paræus, Piscator, Lubbertus, Voetius, Leydenenses jam Theologi, &c.

Altera Classis.

In

Tertia
Classis.

In *tertiâ* Classe sunt illæ porro quæ natæ ex *Confessione* Remonstrantium, editâ A. 1622. hujusque *Apologia*, Censuræ Leydensium oppositâ, A. 1629. Ab Episcopo quidem scriptâ, communi autem Fratrum nomine vulgatâ, in-
crustaturâ passim errores Socinianos, detrahente sic larvam cum suis Episcopo. Quan-
quàm sanè Socini hunc errorem aliquando *Apologia* deprecari videatur, fol. 58. nempe quasi Christus *nihil meritus* sit humano generi, nec *satisfecerit* suo modo Patri; quâ fide, vi-
derunt alii. Harum autem Controversiarum elenchum Professores Leydenses in *Censurâ*, Voetius adversus *Catechism. Remonstrant.* Vedelius initio *Arcanorum*, Triglandius ad cal-
cem *Antapologia*, Hoornbekius in *Summâ Con-*
trovers. Rhetorfortius in *Examine Arminianis-*
mi, aliique exhibent ex nostratibus Theolo-
gis, Cloppenburgius, Heidanus, Maresius, Es-
senius, Ryssenius, &c. notis scriptis.

Quartæ
Classis.

In *quartâ* denique Classe sunt eæ specialius Controversiæ, quæ suprà reliquas nascuntur passim ex scriptis variis, cum Simonis Episcopi, tûm novissimè Stephani Curcellæi, maxi-
mè verò ex utriusque prolixis *Institutionibus* Christianæ Religionis, & ex postremi *Differ-*
tationibus: Quales sunt, de *Trinitate* seu tri-
bus in Deo Essentiis, & *Vocibus* hoc in Myste-
rio usurpatis; De *Peccato Originis*, nullo ipsi
nec quoad imputationem, nec quoad corrup-
tionem; De *non necessariâ cognitione Christi*, &
abs-

absque eâ salute; De Justificatione propter fidem, & opera; De moralitate præcepti Sabbathici, etiam quoad diem septimum, &c. Et his Controversiis nullus ferè finis est, si excutiantur horum virorum singula, Didactica, Exegetica, Elenctica, & quæ quotidie eorum ex Scholâ in lucem prodeunt, pro eâ quâ utuntur, aut quæ indulgetur, *Libertate prophetandi*. Maxime etiam, si assertorum haud obscura Confectaria, quandoque Medii termini ab ipsis adhibiti suis adstruendis, in todidem Controversias abeant; Cujus rei specimen dedit post Samuelem Rhetorfortium, Nicol. Vederlium, & Belgas Theologos Clarissimos, Rev. Ryssenius, in *Synopsi Theol. Remonstrant.*

Nos verò ab impingendis quas respuunt Consequentibus alieni, Controversias eousque non extendimus, quin contrahimus veriùs; principibus insistendo, pro instituti nostri ratione. Et geminum quidem exhibemus Controversiarum cum Remonstrantibus ordinem. In primo apparent Articuli quinque, cum Arminianis strictè dictis controversi, de quibus in Collatione Hagienfi, & in Synodo Dordracenâ disputatum est, defensio postea in specie à J. Arn. Corvino contrâ Molinæum, ab Arnoldo Poelenburgio, & ejus familiæ aliis, ac fusè nuper Philippo à Limburch, Viro Erudito, in *Theologiâ Christianâ*. Nec defuit in partibus Remonstrantium Vir Reverendus, idemque eruditus, qui olim suis ad me literis, in solo de

Institutum
hujus Elen-
chi.

Prædestinatione Capite (prout infra ad *Controv.* 1. explicant) & quæ isti Capiti annexa, dissentire sese à nobis profiteretur. Quâ parte Christianæ *tolerantiæ*, procul odiis, anathematibus, & quicquid charitati inimicum, salvis tamen Formulis Unionis, locus esse potest. In altero ordine apparent, graviora nonnulla Capita, quæ cum *Sociniano-Remonstrantibus* controversa sunt, & antesignanis eorum approbata: Seu jam ex Apologia, seu ex aliis Episcopii, Vorstii, ac nuperrimè Steph. Curcellæi scriptis, qui omnium instar esse possunt. Nec enim novis quotidie portentis, quæ parturiunt Novatorum præla, ut in Liberâ Republicâ fieri assolet, finis nullus erit. Dùm parum hodie nonnulli memores saluberrimi (apud Byzantinum Historicum) moniti; sentire & loqui privatim de dogmatibus, ut quisque vult tolerabile; temperandum tamen ab iis Controversiis vel Dogmatibus vulgandis, aut introducendis *οἱς ὁ πῶν Κυρίῳ in Ecclesiam Dei, quorum satius ἐμνησθῆναι non meminisse, ob infelicia ἐπόμενα.* Vide G. Pachymeris Historiam, *Lib. vi. Tomo 1.* ubi de J. Vecco.

ARTICULI QUINQUE *Controversi.*

I.
De causâ &
objecto
Prædestina-

I. An Decretum æternum *Prædestinationis* (uti post Paulum, sed & Augustinum, & ἰσοψύχως pridem ac nuper, docent Orthodoxi) sit ab-

absolutum, non profectò à conditionibus vel mediis, *Joh.* III. 16. *Rom.* VIII. 29. 30. *Eph.* I. 4. *2Thess.* II. 13. *2Tim.* II. 19. &c. sed tamen à causâ antecedente vel impulsivâ, extrâ Dei beneplacitum & gratuitam misericordiam? Idemque sit *speciale*, & *definitum* quorundam ac certorum hominum, quos prædestinaverit alios ad vitam, *1Tim.* II. 19. *Rom.* IX. 13. 18. *Joh.* X. 26. 27. XIII. 18. XVII. 6. 12. nec sine intuitu Christi Mediat. & fidei in eum, requisitæ simul in electis, quod Consilium Gratiae, vel Decretum *Electiōis* dici solet; Alios verò, libere præteritos, prædestinaverit ad mortem, consequenter ex dictis locis, & ex *Matth.* VII. 23. *Rom.* IX. 13. 18. 22. XI. 7. 8. *Jud.* 4. hosque similiter non sine intuitu peccatorum, ut causæ suæ damnationis; quod Consilium iræ, vel Reprobationis Decretum, dici solet?

An verò sit illud Decretum, 1. *Generale & indefinitum*, de servandis credituris & perseveraturis in fide, damnandis verò incredulis; Præscriptis hoc modo *conditionibus* salutis, at singularibus *personis*, quæ crederent aut non crederent, haud dùm attentis: Et hæc sit Dei voluntas antecedens? 2. Sit idem Decretum *conditionatum à priori*; seu innixum cùm *Mediationi Christi*, tanquam divinæ hujus volitionis fundamento; tùm prævisæ hominum fidei vel incredulitati, pro liberâ determinatione arbitrii, ut causæ προκαταρκτικῇ & conditioni antecedenti, propter quam aut hos eli-

tionis κατὰ
θέσιν & κατὰ
ἀρετὴν.

git, aut istos reprobat? Mediâ adèò intercedente *Dei præscientiâ* credentium vel non credentium, antequam evadat hoc decretum *speciale & definitum*, secundum voluntatem consequentem, ut loquuntur? *Affirm. prius* *Orthod. Post. Arminiani.*

ΠΡΩΤΑ ψεύδῃ benè multa. Imputata *Orthodoxis*, ut olim Augustino) *Hæresis Prædestinariana*, hinc decretum à conditionibus absolutum, & necessitas inevitabilitatis peccandi, quæ vim quandam infert. Horum nulla ex vero asserta Theologis. Sic supponitur, Deum voluisse, voluntate æterni beneplaciti, omnes & singulos homines salvos fieri; aut Fœdus Gratiæ, cujus sponsor Christus, esse absolutè *Universale* cui subordinetur *Prædestinationis Decretum*, tanquam merè *Evangelicum*: Esse Decretum, quod respiciat tantùm credentes, seu credituros, vel positivè incredulos, id est, conditiones Fœderis, salutis, non certas personas salvandas, ut *Controv. Anti-Socin. xxvi*. Item, dari *præscientiam* in Deo vel prævisionem fidei & perseverantiæ in his, incredulitatis in illis, anteriorem Decreto de dandâ his gratiâ, his pro libertate negandâ, *Matth. xi. xii*. Item, confusa ab Adversar. media *Prædestinationis exequendæ*, qualia sunt Christi Redemptio, gratia, fides, resipiscentia, perseverantia, &c. cum causis vel fundamentis ejus *decernendæ*. Hinc recantata & novissimis etiam (quod miramur) contumelia, sententiam *Reformato-*
rum,

rūm, ritè intellectam & traditam, omnem Religionem, omnemque pietatem, sed & studium precum, extinguere ; Quam pietatem, & quæ ad hanc spectant, scil. studium precum, bonorum operum, per nos jactant alii, nemo sane fortius umquam urisit Theologo verè Reformato.

Mittimus obvia Scripturæ loca ad prævisionem fidei malè detorta. V.gr. quibus Dei æterna quorundam *πρόγνωσις*, (*prædilectio*) traditur, quam confundunt cum unda *προεδίωξις* ; Vel, sine fide neminem Deo placere, Hebr. xi. 6. quod Paulus de fine non sanè prævisâ, sed actuali in suis electis, data iis ex gratia, qua consequenter Deo placent, ut danda fuit iis ex antecedente decreto, ex benevolo Dei amore, Act. xiii. 48. Rom. v. 8. 10. Galat. i. 15. 1 Job. iv. 10. &c. Item, dùm ex conditione consequente, requisitâ in electis, v. gr. abscedere ab iniquitate 2 Tim. ii. 19. &c. faciunt conditionem antecedentem, requisitam in eligendis. Sic sensus Cap. ix. Epist. ad Romanos quoad nexum, & scopum, torquendus aliò quàm ad *ὑποφωσθέν* occupatam à Paulo, ex doctrinâ Cap. viii. versib. 29. 30. & 37. 38. Scil. rejectionem Judæorum *κατὰ σάρκα*, quam deplorat Apostolus, & Gentilium vocationem, non obstare nec veritati promissionum Dei, Rom. ix. 6. &c. nec justitiæ illius, vers. 14. Ut qui liberrimus sit bonorum suorum dispensator, hos eligens, alios præteriens, horum misertus, alios indurans, vers. 15. &c. Quo de Cap. ix. nos ex professo aliàs.

Cæterum fatentur hodie cordatiores quidam, *Prædestinationem* ad utrumque decretum referri, gratiæ & iræ, salutis & damnationis: Esse factam eandem *antè secula*; Causam impulsivam *extrà Deum* nullam esse, sed *merum Dei beneplacitum*; Etiam salutem & damnationem hominum esse *ratam, fixam*, id est, reverà inevitabilem, sed secundum *præscientiam* tantum. Hinc & fraterna *tolerantia* Reformatis per istos oblata & exposita, ut in fundamento concordibus. Vide & Controv. cum *Luth. iv. v. vi.* & ad eas observata.

II.

De amplitudine, ob-
jecto, & effi-
caciâ Mor-
tis Christi.
καὶ ὅσων &
κατὰ θέαν.

II. An *Christus Mediator*, primo quidem ex gratuito decreto & intentione *Dei Patris*, datus sit *omnibus & singulis* hominibus redimendis suâ morte, & sacrificio expiatorio, quoad impetrationem reconciliationis cum Deo & salutis, *Joh. i i i. 16. &c.* Ità ut hujus Redemptionis interventu, omnes & singuli in Fœdus Gratiæ sint divinitus cooptrati, sublato reatu Peccati & Mortis æternæ, sicque acquisitum jus Deo Patri homines, absque læsione suæ Justitiæ, salvandi? Deindè etiam, an ex ipsâ *Filii morientis* & satisfaciens intentione, subierit ille mortem atrocissimam Crucis *pro omnibus & singulis* hominibus, nemine excepto, æqualiter & indifferenter, ex locis *Es. l i i i. 6. Joh. i i i. 16. 2 Cor. v. 19. 1 Tim. i i. 6. Hebr. i i. 9. 1 Joh. i i. 2.* Nempè quoad impetrationem gratiæ, & acquisitionem beneficiorum salutarium, sed sub *conditione* præstandæ fidei; hinc

hinc *applicatione* eorundem faciendâ à singulis per fidei præstationem, & admissionem illius Gratiae, ultroneâ scil. determinatione Liberi arbitrii?

An verò decreta sit, æterno & gratuito decreto, salutis cùm *impetratio* cùm *applicatio*, & utraque à Christo satisfaciente conjunctim intenta, iis omnibus & solis qui sunt electi κατὰ πρόγνωσιν, 1 Pet. I. 2. Christi oves, Populus, Ecclesia, Amici, Corpus, Dei filii, notis locis Matth. I. Joh. X. XI. XV. Act. XX. Eph. V. Tit. II. Hebr. II. IO. II. &c. idque secundum speciale, definitum, ac gratuitum decretum Electionis, de quo dictum modò est? *Affirm.* priora Remonstr. *Negant* post; *Contrà* Orthod.

ΠΡΩΤΑ λέγεται sunt: Ex. gr. Voluntas illa antecedens Dei omnes & singulos salvandi, contraria tot Scripturæ locis, Deum alios *amasse*, *elegisse*, *fecisse vasa misericordiæ*, &c. omnibusque Oeconomis gratuiti *Fæderis*, scil. innumeris nec destinati (nisi sub *conditione* ab iis præstari nescia) nec propositi unquàm, nec cogniti, nec applicati, si reperimus indè ab Adamo, Noacho, Abrahamo, Mose, & Evangelio prædicari cœpto: Sic supposita, per hypothesim Remonstrantium, *amplificatio Gratiae Divinæ*, & *Crucis Christi gloria*, ita Poelenburgius; Beneficio jam verè illusorio & nullo, innumeris scilicet nec offerendo, nec conferendo, ne ipsa *conditione* quidem seu *fide* in Christum, quæ innumeris nec revelanda fuit, nec danda, ne

quidem quoad vires *sufficientes*, ut fassi de Gentilibus istorum quidam (licet gratis supponant alii) minùs certè quoad gratiam *efficacem*, *Matth. XI. 25. 28. XIII. II. 13.* Quorum Locorum Vindicias, contrà Arn. Poelenburgium, habes in *Vindiciis nostris Bibl. P. II. Loco VI. & xv.* Sic notum *ἵκανος*, vocabula *Omnes, Mundum, totum Mundum*, necessariò designare omnes omninò homines, quotquot sunt aut fuerunt in Mundo; Etiam qui jam damnati, reprobì, relictì in viis suis, sine Deo, sine Christo, extorres foederum, promissionum, hærentes in fundo corruptionis, ex quo emergere non potuerunt, sine gratiâ vocante, regenerante, justificante, sanctificante, eademque iis non data, imò negata, ex dictis. Sed usum vocum de *Hominibus* indefinitè, oppositè ad Angelos; vel de omnibus, id est, *quibusvis*; vel de electis ex *Mundo*, ex *toto Mundo*, oppositè ad Judæos solos; aut de *omnibus* scil. credentibus, electis, servandis, *ἀγιαζομένοις* adducendis ad gloriam, pro subjecta materiâ, ut sexcenties, fusè nos aliàs in Examine Locorum, & collatione Scripturæ. Quæ etiam Crucis gloria est, ubi separatur effectus, nempe *Applicatio salutis*, ab ejus causâ *Impetratione* per Christum; Aut ubi fingitur *impetratio salutis*, sub *conditione* ab innumeris nec exigendâ, nec præstari natâ, sine dono fidei, *Ephes. II. 8. Phil. I. 29. II. 13. &c.*

catum Originis, omnes homines ita sint *in se corrupti* mente, voluntate, affectibus, ita viribus vel potentiâ ad bonum salutare destituti, omnique eâ habituali gratiâ, quæ Primo homini fuerat concreata, ut quamvis retineant aliquod dictamen rectæ rationis, & libertatem voluntatis à necessitate brutâ & naturali, quæ est, *προαιρεσις*, etiam à necessitate coactionis & violentiâ, quod est *τὸ ἐξέστωρ*, non tamen liberi sint à servitute peccati, & à propensione naturaliquâ ligati ad malum tantum, ex vindictis alibi Locis, Gen. VI. VIII. Jobi XIV. Ps. LI. Joh. I. 11. 3. 6. Rom. v. 12. Eph. II. 3. 5. &c. ? Ut etiam quamvis residuum sit in iis aliquod naturæ lumen circâ notitias naturales Dei & sui, honesti ac turpis, residuæ etiam vires aliquæ circâ bonum morale & civile, vel etiam externè Legale, Phil. II. 6. seu circâ officia externæ disciplinæ; nullæ tamen in iis vel notitiæ sint, vel vires naturales, circâ bonum salutare & spirituale, revelatum in Evangelio, aut circâ ea quæ conversionem & fidem, vel antecedunt, vel constituunt, Matth. VII. 18. Rom. VIII. 7. I Cor. II. 14. 2 Cor. III. 5. &c. ? Solâ aded Spiritûs S. gratiâ præveniente hominem peccatorem, seu dante huic & facultatem & actum & posse & velle, Joh. VI. 44. xv. 5. I Cor. IV. 6. Eph. II. 8. Phil. I. 29. II. 13. &c. Præveniendò nempe hominis arbitrium, mentes supernaturaliter illuminando, voluntates flectendo, affectus domando, & corda aperiendo,

Lib. Arbitrii in statu Peccati, deque causa Conversionis ad Deum & ejus antecedaneis, κατὰ θέσιν & κατ' αἴσθησιν.

do, modò *libertati* hominis *convenienti*, etiam ex locis, *Jer.* xxxi. *Ezech.* xxxvi. *Joh.* vi. *Act.* xvi. 14. &c.

An verò sit in omnibus & singulis hominibus *communis* quædam & *sufficiens* Gratia, (de quâ tamen *sufficienciâ* parciùs saniores quidam Remonstrant.) consistens in lumine naturæ, & donis post lapsum hominis relictis? 1. Quâ possint semetipsos ad gratiam majorem disponere, & elicere actus *conversionis antedecedaneos*, quales sunt dolor offensus Numinis, humilitas, desiderium Gratiæ, preces, propositum vitæ in melius comutandæ? 2. Qua fit ut ad ipsam conversionem hominis nihil ampliùs desideretur, quàm vocatio *congrua*, & *moralis* quædam ac lenis suasio, hortationibus & promissionibus salutaribus; atque hujusmodi Gratia quæ excitet ad ipsum actum fidei, & conversionis, eliciendum ab ipso homine, pro viribus ab omnibus acceptis: Quo demùm sensu Gratia conversionis fiat *efficax*, quando voluntas semet ad eam amplexandam determinat? *Affirmant* prius *Orthod.* *posterius* Remonstr.

ΠΡΩΤΟΝ *ψεύδος*, negata *originalis* (qualem diximus) *Corruptio*, quamvis homines censeant nasci *minùs puros*, quàm fuit status integritatis; falsis tamen aliis & in iis Cl. à Limburgh, esse istos *voluntate quasi ligatâ assuetudine peccandi*, ut non possit ex seipsâ se in *libertatem asserere*, &c. Adeoque hypothesis, solam requiri *vocationem externam*, seu *revelationem*

nem mediorum ad salutem, cum *docilitate* quadam, quæ sit à Naturâ in plurimis, vel à Gratiâ communi, ut loquuntur; confusâ sic *Naturâ* cum *Gratiâ*, & utriusque donis, habitibus, *περὶ τοῦ ψεύδους* etiam Gratia universalis *objectiva*, de quâ ad præcedentes *Controv.* undè & asserenda fuit Gratia intrâ hominem *subjectiva*, omnibus *communis*, eaque *sufficiens*, qua possit objectivam intelligere, & se excitare ad *quærendum Deum*; Quamvis rectè Vir Clariss. *Gratiam illam communem, ex se sufficientem neutiquam esse*, sine illa Gratia quæ ut *indebita* est, itâ à Deo *pro arbitrio* dispensatur. Vide *Contr. seq. & xxx. Anti-Anabapt. xi. Anti-Socin. xxxiii. l. iii.*

IV. An Gratia Dei, non tantùm ad posse converti, quæ sit omnibus sufficienter & insuperabiliter concessa; non tantùm internæ *illuminationis*, quâ mens non possit non videre sibi ut in Natura, sic in Dei Verbo monstrata; non tantùm externæ *pulsationis*, suasionis ad credendum, quos pulsus mens non possit non sentire, fatentibus Adversariis; Sed cumpri-
mis illa Gratia quæ est internæ *Conversionis*, aliàs *prima, præveniens, excitans, vivificans, regenerans, creans novum hominem*, ex notis Scripturæ locis, & *operans* ipsum conversionis actum; An (inquam) illa Gratia sit posita in flexionis ipsa cordis, seu inclinatione voluntatis & affectu um, ultimò insuperabili, vulgò dicunt (sed voce invidiosa, & insidiata liber-

IV.

De modo nostræ Conversionis, deque Gratiæ convertentis efficacia, κατὰ θεὸν & κατὰ ἄνθρωπον.

rati

tati hominis, ac *coactionem* quandam inferente) *irresistibili*? Sitque adeò Gratia Conversio-
nis ejus potentiae & efficaciae *hyperphysicae*, in
convertendis, id est, in vocatis κατὰ πρόθεσιν,
Rom. VIII. 28. 30. κατὰ πρόβουλον I Petr. I. 1. 2.
vocatione non tantum *externâ* & invitante,
sed & *internâ* & *trahente*, ex antè dictis) ut
quamvis Caro inimica, primo & quantum in
se est, resistat *oblatae* in Evangelio Gratiae, re-
sistentiâ *aliquali* & *inchoatâ*, tamen non possit
resistere ultimò, resistantiâ *finali* & *prævalente*,
Gratiae alteri intus *collatae*? Ut sit ità Conver-
sio in talibus subjectis *infallibilis* & *neccessaria*
ratione eventus, nisi incerta & irrita sint Dei
Consilia; nec tamen sit illa coacta & violenta;
Gratiâ scilicet Dei frangente ut resistendi
potentiam, sic & resistendi *voluntatem*, homine
ad Deum ità trahentem *currente*, Jer. xxxi.
18. Thren. v. 21. Cant. I. 8. exclamante ut est,
Jerem. xx. 7.?

An verò omnis illa Gratiae convertentis o-
peratio, sit nonnisi *moralis*, suadendo, propo-
nendo, invitando, impedimenta removendo,
promissis alliciendo, adeoque ultimò *superabi-*
lis vel resistibilis? Ut positis omnibus ope-
rationibus divinae Gratiae, sit adhuc in pote-
state Liberi arbitrii semet vel convertere, vel
non convertere, Gratiâ oblatam vel admit-
tere, vel respuere, *concarrere* cum illâ, vel effi-
caciâ illius frangere & finalitèr impedire?
Affirm. prius *Orthod.* *Posterius* Remonstr.

ΠΡΩΤΑ ψεύδη sunt: Supposita (ut ad præ-

ced. *Contr.*) Gratia *sufficiens* in omni homine, quâ *possit* obedire Deo ad fidem vocanti; hinc requisita ad ejus *efficaciam* vocatio tantum *congrua*, quàm vocant, seu *moralis* quædam & opportuna *suasio*, per Verbum Evangelii, quæ trahat in consensum *congruè* scil. *dispositos*: Sic supposita *externa* vocatio per Evangelium, reipsâ non esse distincta ab *internâ* per Spiritum S.; Quas tamen Scriptura distinguit. 1. Ex diverso *subjecto* vocante, unde vocatio interna, est Dei trahentis; altera Ministrorum vocantium, *Joh. VI. 37. &c.* 2. Ex *principio* diverso unde vocatio *interna* fluit, vel *Act. XIII. 48. Rom. VIII. 28.* 3. Ex diverso hujus *objecto*, *Matth. XI. 25. XIII. 11. Joh. X. xv. xvii. I Joh. II. 19.* 4. Ex diverso *modo* vocationis, quum interna sit non suadens tantum, sed persuadens; non invitans tantum sed trahens; non extrinsecus imperans tantum, sed intrinsecus operans; non offerens tantum gratiam, sed conferens; nec ostendens modò viam, sed in eam ducens, &c. ex locis antè allegatis. 5. Ex diverso *effectu*, qui in vocatione *internâ*, est inscriptio Christo Capiti, unio cum Christo, fides sincera, *Joh. VI. 38. 45. Act. XIII. 48. Tit. I. 1. I Joh. II. 19. &c.* 6. Ex diversis *adjunctis*, quum vocatio interna sit absoluta, efficax, propria *electorum*. 7. Ex diverso *sine*, qui in vocatione *internâ* est vocatorum conversio, adoptio, justificatio, sanctificatio, *Rom. VI II. 29. 30. Ephe. I. 5. I. Pet. I. 2, &c. & salus electorum, I Thess.*

1 *Theff.* v. 9. &c. Dùm vocationis externæ, quoad incredulos, *finis* varii, respectu Dei, Ministrorum, & illorum qui vocantur, ut prolixè Theologi. Sic *Joh.* v. 34. non notatur *sufficiencia* vocationis externæ, sed *nexus* qui est inter doctrinam Christi, ac media ab eo propofita, & inter salutem.

Adde inter *πρώτα ψεύδη*, undè paratragædiant, confundi *resistentiam* quæ sit ad vocationem externam, externa media, *Pf.* LXXXI. 14. *Esa.* v. 4. *Matth.* XXIII. 37. &c. *Spiritu* S. ità vocante per Prophetas, *Act.* VII. 51. cùm eà quâ resistitur vocationi internæ, & Gratiae efficaci. Afficta etiam nobis *irresistibilitas* quædam, per modum vis factæ libertati, *coactiva* illa, non veriùs *persuasiva*; hinc istorum assertum, nos vocem declinare, rem verò statuere: Planè ut in causà peccari, affingunt nobis necessitatem *inevitabilitatis*, quæ coactionem importat, & locum habet in iis quæ hominem *circumstant*. Vide statum Controv. & infrà de *Gratiâ immed.* cum Pajon. & Controv. VIII. cum *Luther*. Adde *irresistibilitatem* interioris Gratiae, in statu peccati, etiam adstruere *Janfenii* discipulos.

V.
De necessa-
ria Perseve-
rantia fide-
lium & ele-
ctorum; Vel
de possibili
eorundem
Apostasia.

V. An verè *sancti, justi, regeneriti*, id est, electi *κατὰ πρόθεσιν*, vel *κατὰ πρόγνωσιν*, redempti per Christum, efficaciter vocati, & gratiæ cùm Justificantis tùm Regenerantis immortalī semine donati, 1 *Pet.* I. 23. quin & Christi Intercess., ac potenti virtute *custoditi ad salutem*,

1 *Pet.*

κατὰ θέσιν &
κατὰ ἄρεσιν.

1 Pet. I. 5. deque suâ aliquando salute, internâ certitudine, persuasi per arrhabonem Spir. Equidem tales in gravissima peccata, excepto illo quod est *ad mortem*, & placidè regnante, 1 Joh. III. 9.) prolabi possint, dùm impeccabilitas solûs Christi fuit, 2 Cor. V. 21. 1 Joh. III. 5. Idemque cùm externo hostium impetu, tùm internâ carnis infirmitate deficere *ad tempus*, & excidere aliquamdiu Gratiâ, quoad *sensum* justificationis, & *exercitium* sanctificationis; vel *Davidis* exemplo, peccantis etiam deliberrato Consilio, quod largimur: Imò possint *in se ipsis* considerati, & in suis viribus, planè deficere, undè ista Luc. XXII. 31. 32. Phil. II. 12. 1 Pet. V. 8. &c. Tamen ob illa quæ diximus principia perseverantiæ, & quatenus *ex Deo* nati sunt, 1 Joh. III. 9. nunquam *possint* totaliter & finaliter excidere vel *statu* justificationis, vel *habitu* Gratiæ regenerantis, vel acquisitione *Salutis*; neque *actu* unquàm excidant, seu non extent similis *apostasiæ*, verè Regenitorum & Fidelium, exempla?

* An verò, quanquàm Deus non desit auxilio suæ Gratiæ se invocantibus, in gravi tentatione, tamen *verè* sancti, iusti, fideles, justitiâ internâ & Evangelicâ, etiam positis quæ diximus fundamentis, *possint* excidere, suâ infidelitate vel inconstantia, cùm *actu* tum *habitu* ipso Gratiæ: seu *totaliter* ad *finem* usque deficere, ac ultimò damnari? Ut etiam sæpè *actu* ità deficiant, frequentibus *apostasiæ* Sanctorum

ex-

exemplis? *Affirmant* prius *Orthod.* *posterius* *Remonstr.*

ΠΡΩΤΑ *ψεύδη*, pluribus ostensa, ad *Controv. Anti-Socinian.* LXI. quæ ibi vide. Scilicet dissimulata *fundamenta* Perseverantiæ, cum *externa* illa, qualia sunt, gratiæ Fœderis Gratia promissiones, sub V. & N. T. Electio Dei immutabilis; Christi efficax Mors & Intercessio; Dei suos custodientes infinita virtus, ac potentia; Christi erga suos sollicitudo & cura, &c. obviis ac citatis alibi locis: Tùm *fundamenta* Persever. *interna*, ex naturâ fidei, Unionis cum Christo, Gratia Divinæ, donorum Spiritûs S. &c. Adde falsam Hypothesim, *Fidem* *πρὸς καὶ ἐν* habere *requisita* omnia salvificæ fidei; quâ de re nos prolixissimè contrâ Arn. Poelenburgium, in *Vind. Bibl.* L. XI. Loco XVIII, ad *Matth.* XIII. 19. & seq. Adde *πρὸς ψεύδη*, Perseverantiam esse effectum *Liberi* & instabilis *Arbitrii*; Pugnare etiam certitudinem *Perseverantiæ*, cum ejusdem necessariis *mediis*; aut ista per eam excludi, ut sunt Dei hortationes, promissiones, minæ, preces, sancta salutis sollicitudo, &c. Ad hæc *ignoratio elenchi*, in exemplis omnibus allegatis, pro *apostasi* Sanctorum; quos supponunt tales esse, de quibus in *statu* *Controversiæ*. De locis *Hebr.* VI. X. diximus nonnihil *pag. 221.* & fusè aliquando *Vindiciis* nostris ad *Loca* N. T. selecta. Similiter supposita *Salomonis* finalis *impenitentia*, tot nominibus *Script.* repugnans: *Locus*
2 Pet.

2 Pet. 11. 18. 19. &c. agit de animabus ἀσθενήσας, vers. 14. & de fugâ flagitiorum quoad professionem, vel apparentiam externam, ex nexu, post agnitionem veritatis Evangelicæ, qualis est τῶν φωποδέντων, & servi illius gravius puniendi, Luc. 12. 47. Sed satis hîc indicasse summam τὰ πρῶτα ψεύδη. Ac consentiunt omninò Remonstr. Perseverantiam esse possibilem homini Regenito, virtute Dei & Gratiæ Divinæ, quam virtutem Fidelis sanè ex se non habet; Et eo nomine etiam nos certam dicimus, oppositè ad finalem lapsum. Vide & Controv. Anti-Luth. 1X.

CONTROVERSIÆ

POSTERIORES

CUM

REMONSTRANT.

Latiùs appellâti.

De Principiis falsis.

I. An certitudo fidei qua persuademur de Divinitate Scripturarum, (non jam fide historicâ tantùm, sed radicatâ & salvificâ) nitatur sola Traditione eaque constantissima, seu testimonio successivo, & fide universali omnium temporum, tam in Judaica, quàm in Christiana Ecclesia? Minimè etiam nitatur, cum No-

I.
De certitudine fidei
circa Divinitatem
Scripturarum, ejusq;
principio.